

DE VOGELTREK LANGS DE HOLLANDSCHE KUST.

215.

nog eens langer dan een-half uur nauwkeurig waar en ik had werkelijk nooit eerder zoo iets gezien: nu eens opduikend uit den polder, dan weer slingerend over de duinkoppen, het eene oogenblik over het bouwland, daarna langs den watertoren¹⁾. Hier werd niet gewerkt met honderd-, maar met duizendtallen. Ik telde er 500 in 3 minuten, maar als ik reken dat er van 6.30 tot 1.30, toen de trek bij regen langzaam minderde en tenslotte ophield, 100 kraaien per minuut passeerden, waarvoor ik inste, dan passeerden er dien dag 42000 kraaivogels! (Namen we aan, dat er 400 in 3 minuten passeerden, dan kwamen we op 56000 stuks, dus te hoog is deze schatting in geen geval). Aan zee in den regen 7 of 8 strandloopers.

Den laatsten van de maand is het eenigszins mistig weer met Z wind. 's Morgens vroeg is het helder: aan zee om $\pm$ 7 uur een jager en ik geloof zeker de groote, want ik nam zeer duidelijk wit van boven waar (hoewel ik niet weet wáár precies) en het dier scheen me van dezelfde grootte als de zilvermeeuwen, die het najaagden en zelf nagejaagd werden. Er trokken nog 3 vinken en 1 bolvormige spreuwentroep. 's Avonds langs zee: 2 maal een onbekende strandlooper (gehoord), 2 maal lijster (dacht zanglijster), 2 maal koperwiek en een pleviertje (bontbek- of strand-) fluit een paar maal en antwoordt daarna telkens als ik terugfluit. Wind is Z.O. geworden. Overdag moeten er veel spreuwen getrokken hebben.

Noordwijk a/Zee.

JAN VERWEY.

(Wordt vervolgd)

¹⁾ Dit is de eenige keer, dat ik de kraaien vrij wel vlak langs den toen juist voltooide watertoren heb zien trekken in '18.

DE BRAKWATERPOLIEP.

AAR aanleiding van de besprekingen, op de zomervergadering der Ned. Dierk. Ver. in 1905 gehouden over bijdragen tot de Fauna van Nederland, vatte ik het plan op, een onderzoek in te stellen naar de Fauna der zgn. Zuid-Hollandsche meren, waarvan het Brasemer Meer en de Westeinder Plas de grootste zijn. Aangezien ik in de maanden Juli en Augustus van tijd tot tijd de vrije beschikking had over een motorbootje, waarmee ik van Katwijk a/Zee uit meren en kanalen in alle richtingen kon doorkruisen, hoopte ik daarin althans voor een gedeelte te zullen slagen. In 1907 evenwel verliet ik Katwijk en ben sindsdien niet meer in de gelegenheid geweest het onderzoek te hervatten; een mededeeling der verkregen resultaten bleef achterwege. Het belangwekkend artikel echter van den heer Dorsman in afl. 1 van den loopenden jaargang riep bij mij, evenals bij Dr. Kerbert, oude herinneringen wakker en zoo ga ik naar diens voorbeeld er toe over mijn bevindingen mee te deelen.

Het eerste diertje, dat mijn belangstelling gaande maakte, was juist de Brakwaterpoliep. In grooten getale trof ik deze aan in de nabijheid der voorste sluizen van het Prins Hendrik-kanaal te Katwijk a/Zee. Van hier uit zette ik het onderzoek voort in de kanalen en den Rijn, ten noorden van Leiden, waar ze nu eens meer dan minder talrijk overal voorkwam. Den vermoedelijken verspreidingsweg volgend, kwam ik zoo op de meren. Ook hier ontbrak ze nergens, noch in de Kaager, noch in de Brasemer meren; maar vooral was ze sterk vertegenwoordigd in den Westeinder Plas. Niet alleen schijnen de kolonies, zooals Dorsman vond, groote aantrekkelijkheid te bezitten voor tal van semi-parasitische diatomeeën, maar ook voor muggen, die daar bij voorkeur hun eieren schijnen af te zetten. Zoo vond ik in den Westeinder Plas een takje van ongeveer 1 dM. lang, bezet met een zestal Eiercoons van Chironomus.

Hoe staat het nu met het zoutgehalte van het water in die kanalen en meren? Omdat mijn onderzoekingen niet af waren, werd het al of niet brakzijn niet nagegaan en pogingen, in den laatsten tijd aangewend, om het te weten te komen, hebben tot nu toe gefaald. Zonder

twijfel zal het water bij de Katwijksche sluizen wel brak zijn, maar voor de overige wateren meen ik de zoetheid te moeten aannemen, indien althans die redenen voldoende grond bieden, welke door Dr. Kerbert, op gezag van E. van Beneden, aangehaald worden voor het zoetwaterkarakter in de dokken van Londen. Immers ook in de meren komt *Cordylophora* voor tegelijk met de zoetwaterspons *Euspongia lacustris*, *Ephydatia Mulleri* en tal van zoetwaterplanten als o. a. *Lemna*. In het Brasemer meer tiert *Euspongia* welig in prachtexemplaren van $\frac{1}{2}$ M. en meer, rijk vertakt en talrijk, als boschaadjes vormend onder water. In geen enkel ander der meren heb ik ze in boom- of struikvorm aangetroffen, wel als overtrek van steenen, zoo b.v. in het Norremeer, doch ook deze overtrekken waren betrekkelijk klein. Aan welke oorzaak dit opvallend verschil tusschen Brasemer- en andere meren moet worden toegeschreven, is mij een raadsel gebleven. Dat deze spons in den Westeinder Plas in 't geheel niet door mij gevonden werd, stelde ik op rekening van de troebelheid van het water, die daar dikwijls tamelijk sterk is, terwijl het in de andere meren helder en doorzichtig is als glas. Of zou het water in den Westeinder brak zijn en dit als oorzaak aangenomen moeten worden? Slechts een scheikundig onderzoek kan deze vraag oplossen, want het is toch zeer goed mogelijk, dat die muggeneieren en larven evengoed brak- als zoetwater kunnen verdragen. Groot zal het zoutgehalte in elk geval wel niet zijn, de Westeinder Plas dan misschien uitgezonderd, en ik durf dus thans reeds de eerste stelling van Dr. Kerbert: »*Cordylophora* komt in stilstaande zoete wateren voor» te bevestigen en meen het tegenovergestelde der tweede aangetoond te hebben, nl.: voor ons land is het voorkomen van *Cordylophora* in zoet water uitgemaakt.

Het voorkomen van eenige andere dieren, zooals bv. Mosdiertjes (*Plumatella repens*), die ik in een schuitenhuis te Katwijk aan Zee vond, wil ik alleen vermelden ter aansporing voor die lezers, die in de gelegenheid zijn het onderzoek voort te zetten.

Mocht iemand in de Brasemermeer sponzen verzamelen, laat hem dan niet het voorschrift volgen van Weltner en ze conserveeren in formol van 4%: na een paar jaren zou hij dan enkel het kiezelnaaldgeraamte overhouden; in alcohol van 90% houden ze zich uitstekend, al verdwijnt dan ook de mooie kleur. Verlangt hij ze groen te houden — al is het dan niet natuurlijk-groen — dan neme hij een proef met het middel van Dr. Quanjer, nl. ze een tijd te laten staan in een oplossing van 3 gewichtsdeelen kopersulfaat, 100 volumedeelen formaline en 1500 volumedeelen water. Daarna worden ze dan bv. overgebracht in alcohol van 90%. Een gewone waschspons behoudt hierin volgens mijn ondervinding de eens aangenomen groene tint.

Dr. L. PEETERS S. J.

MOSDIERTJES.

WAAR men altijd wel wat interessants kan vinden, is aan de onderzijde van de groote, drijvende bladeren van waterlelies en plompen. Allerlei fraaie plantjes en diertjes vestigen zich bij voorkeur op een zoo veilige groeiplaats en het is dus voor elken natuurliefhebber zaak, de plompebladen in zijn omgeving af en toe eens aan een grondige inspectie te onderwerpen. Ik zal hier niet uitweiden over al het schoone, dat mij op deze manier in handen gekomen is, maar wil toch de aandacht der lezers vestigen op iets bijzonder interessants, veelvuldig voorkomende aan de onderzijde van waterleliebladen en waarnaar zij dus hoogstwaarschijnlijk in de buurt hunner woonplaats niet zoo heel lang zullen behoeven te zoeken. Ik bedoel de belangwekkende kolonies der *mosdiertjes* of *Bryozoën*.

Laat ik U even zeggen, waaraan gij zulk een kolonie kunt herkennen. Stel, gij keert een plompeblad om en ziet aan de onderzijde een, plat tegen de oppervlakte aanliggend, vertakt, perkamentachtig voorwerpje zitten, dan hebt gij een kolonie mosdiertjes voor U. Zoo oppervlakkig is aan zulk een voorwerpje niet veel te zien, maar, zoo gij Uw vondst in een fleschje